

УДК 811.111'373:2

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2021-1-3>

КОНВЕРСИВНІ ТА КОМПОЗИТНІ МОДЕЛІ ТВОРЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Бойчук Мар'яна Ігорівна,

асистент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

marianaboichuk91@gmail.com

orcid.org/0000-0001-5117-8712

У статті обґрунтовано поняття «конверсія», яке визначається як безафіксальний, дериваційний спосіб словотвору, за якого нове слово, що утворюється з іншої частини мови, не набуває зовнішньої словотвірної перебудови. Також у роботі проаналізовано поняття «словоскладання», охарактеризовано фонетичний складник композитів релігійної лексики та виділено структурну класифікацію з урахуванням структури композитів складених слів. З'ясовано, що серед пласту релігійної лексики конверсивні дериваційні зв'язки відбуваються між двома, трьома та більшою кількістю слів, та визначено основні способи спрямованості цього процесу. Виділяємо п'ять основних моделей конверсії лексичних одиниць релігійної сфери: Noun – Verb, яка своєю чергою поділяється на три категорії, Verb – Noun, Adjective – Noun, Noun – Adjective, Adjective – Verb. Також проаналізовано процес субстантивзації релігійної лексики як варіант конверсії. Під субстантивациєю розуміємо процес зміни парадигми твірного слова й частини мови. Аналіз релігійної лексики показує, що перехід відбувається від прикметників у іменники, прикметник набуває характерних ознак іменника. У статті представлено аналіз релігійної лексики на основі словника О.О. Азарова «Большой англо-русский словарь религиозной лексики», який дає змогу виокремити такі продуктивні моделі словоскладання релігійної лексики в англійській мові: Noun + Noun, Noun + Participle, Adjective + Noun, Noun + Preposition + Noun, Participle + Noun, Pronoun + Noun, Adjective + Participle. Ці моделі беруть найактивнішу участь у творенні релігійної лексики в англійській мові, оскільки налічують найбільшу кількість слів у своїй структурі. Композити релігійної лексики поділяються на власне складні та складнопохідні, структурна цілісність яких дозволяє відмежувати їх від словосполучень. Щодо компонентів складних слів, то головним елементом може бути як перша, так і друга частина. Відповідно до відносин між компонентами складні слова поділяються на ендоецентричний та екзоцентричний типи. Перший виражається складним словом, значення якого виводиться із суми значень компонентів композита, до останнього відносяться складні слова, значення яких не визначається жодним із його складових елементів. Серед пласту релігійної лексики англійської мови виокремлюємо такі ендоецентричні моделі: Adj + N = N, V + N = N, Part I + N = N, Ger + N = N, N + N = N та екзоцентричні моделі: Participle + N = Adj, N+Pro.=Adj, V+Prep.=N, Adv+Participle=Adj.

Ключові слова: словоскладання, ендоецентричні та екзоцентричні складні слова, субстантиваци́я, конверсія.

CONVERSION AND COMPOUND MODELS OF RELIGIOUS VOCABULARY FORMATION IN THE ENGLISH LANGUAGE

Boichuk Mariana Ihorivna,

Assistant at English Philology and Methods of Teaching English Department

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

marianaboichuk91@gmail.com

orcid.org/0000-0001-5117-8712

The article outlines the concept of “conversion”, which is defined as an affixless, derivational way of word formation, in which a new word formed from another part of the language does not acquire an external word-forming rearrangement. The concept of “word formation” has also been analyzed and the phonetic component of compounds of religious vocabulary characterized. The structural classification has been distinguished taking into account the structure of compoundings. It has been found that among the layer of religious vocabulary derivational connections of conversion occur between two, three or more words, and the main ways of direction of this process have been identified. Five main models of conversion of lexical units of the religious sphere have been determined, such as: Noun – Verb, which further is divided into three categories, Verb – Noun, Adjective – Noun, Noun – Adjective, Adjective – Verb. The process of substantivization of religious vocabulary as a variant of conversion has also been analyzed. Under substantivization we understand the process of changing the paradigm of the basic word and a part of speech. Analysis of religious vocabulary shows that the transition is from adjectives to nouns, the first acquires the characteristic features of the latter. The article presents an analysis of religious vocabulary based on the dictionary of O. O. Azarov “Comprehensive English-Russian dictionary of religious terminology”,

which allows to identify such productive models of word formation of religious vocabulary in English: Noun + Noun, Noun + Participle, Adjective + Noun, Noun + Preposition + Noun, Participle + Noun, Pronoun + Noun, Adjective + Participle. These models are most actively involved in the creation of religious vocabulary in English, as they have the largest number of words in their structure. Compounds of religious lexis are divided into root compounds and compound derivatives, the structural integrity of which allows to distinguish them from phrases. Considering the components of compound words, the main element can be both the first and second part. According to the relationship between the components, compounds are divided into endocentric and exocentric types. The first is expressed by a compound word, the meaning of which is derived from the sum of the meanings of the compound's components, the latter includes complex words, the meaning of which is not determined by any of its constituent elements. Among the layer of religious vocabulary of the English language we distinguish the following endocentric models: Adj + N = N, V + N = N, Part I + N = N, Ger + N = N, N + N = N and exocentric models: Participle + N = Adj, N+Pro.=Adj, V+Prep.=N, Adv+Participle=Adj.

Key words: compounding, endocentric and exocentric compound words, substantivization, conversion.

1. Вступ

Мова – це організм, який оновлюється, змінюється та функціонує як динамічна структура. Важливою умовою функціонування цього організму є наявність продуктивних способів словотворення. Цим і зумовлено **актуальність** дослідження, оскільки є необхідність визначити й обґрунтувати одні з основних словотвірних моделей творення релігійної лексики в англійській мові. Ю.А. Зацний зазначає, що словотворення – це поява нових за формою і змістом лексичних одиниць, в яких джерело деривації змінює свою морфологічну структуру тих чи інших формантів (Зацний, 2014). Конверсія та словоскладання є характерними способами словотворення в англійській мові у зв'язку з її аналітичним характером. С.М. Єнікеева визначає конверсію як структурну трансформацію або семантичну модифікацію вже існуючої в мові лексичної одиниці, а словоскладання – формування абсолютно нового мовного знака (Єнікеева, 2006). Наукова новизна полягає в недостатньому вивченні творення релігійної лексики за допомогою цих процесів. Тематична група релігійної лексики впродовж ХХ ст. перебувала під сильною дією екстралінгвальних чинників, насамперед суспільно-політичних катаклізмів, а нині переживає період відродження, повертаючись із пасивного словника до вільного функціонування. **Мета** дослідження полягає в актуалізації принципів моделювання конверсійних та композитних способів словотворення. Відповідно до мети поставлено **завдання**: охарактеризувати конверсію та словоскладання як продуктивні способи словотворення і створити моделі цих процесів для творення релігійної лексики в англійській мові. Для досягнення поставленої мети і завдань застосовано загальні (аналіз, синтез, індукція, дедукція) та спеціальні **методи**: метод класифікації та структурно-семантичного аналізу – для визначення способів творення лексичних

одиниць релігійної сфери та їхніх основних структурних типів; дескриптивний метод, що становить сукупність дослідницьких прийомів і дає змогу перейти від окремих спостережень до узагальнень та висновків.

2. Конверсійні моделі творення релігійної лексики

Конверсія (від лат. *Conversio* – зміна, перетворення) – засіб словотворення, за якого нове слово утворюється без зміни основної форми нового слова і без застосування словотвірних засобів (одиниць). Термін «конверсія» (*conversion*) вжив відомий дослідник англійської мови Д. Лі у своїй книзі «*Functional Change in Early English*» у 1891 р. (Lee, 1948: 4). Деякі дослідники виділяли терміни «нульова деривація» (оскільки цей спосіб словотвору схожий на перенесення слова в іншу морфологічну категорію з нульовим афіксом, що створює семантичну залежність одного слова від іншого), «функціональна зміна», «кореневе творення» та ін. Проте термін «конверсія» видався найбільш вдалим. Е. Карстерс-Макарті визначає конверсію «як процес, за допомогою якого лексема, що належить одному класу, може бути просто «перетворена» в інший, без будь-якої надмірно зміненої форми» (Carstairs-McCarthy, 2002: 48). Конверсія – це продуктивний спосіб збагатити лексичний пласт мови завдяки легкості процесу, оскільки характерною ознакою конверсії є те, що до неї відносяться широковживані слова з простою морфологічною структурою.

Розглянемо деякі групи прикладів конверсії релігійної лексики: А) an arch – to arch; an armour – to armour; an awe – to awe; a garb – to garb. Б) to asperger – an asperger; to associate – an associate; to attire – an attire; to curse – a curse. В) exempt – to exempt; incarnate – to incarnate. Г) ascetic – an ascetic; barbarian – a barbarian; poor – the poor; gentile – a gentile.

Із прикладів, наведених вище, простежуємо різні типи конверсії: іменник – дієслово

(група А), дієслово – іменник (група Б), прикметник – дієслово (група В), прикметник – іменник (група Г). Утворення іменника від прикметника – процес набагато складніший, ніж конвертування прикметника від іменника. Це пов'язано із суттєвими змінами семантичної структури прикметника, адже значення якості нелегко перетворити на значення предмета, проте випадки такої конверсії не поодинокі. Дери́ваційні зв'язки можуть відбуватися між двома, трьома та більшою кількістю слів:

– church(N) (is a building in which Christians worship) – church(V) (to bring to church for special services) – church(Adj) (of or connected with a church);

– profane(V) (to treat or use (something sacred) with irreverence) – profane(Adj) (having or indicating contempt, irreverence, or disrespect for a divinity or something sacred) – the profane(N);

– excommunicate(V) (to sentence (a member of the Church) to exclusion from the communion of believers and from the privileges and public prayers of the Church) – excommunicate (Adj) (having incurred such a sentence) – excommunicate (N) (an excommunicated person);

– cross(N) (symbol of Christianity) – cross(V) (make the sign of a cross as an act of devotion) – cross(Adj) (lying or placed across; transverse) – cross (Adv) (crosswise);

– fast(V) (you eat no food for a period of time, usually for either religious or medical reasons, or as a protest) – fast(N) (an act or period of fasting) – fast(Adj) (refrain from eating).

Однією із проблем, яку породжує конверсія, є проблема спрямованості. Ми просто припустили, але не показали, що в групі слів А у вищезазначених прикладах конверсії релігійної лексики саме дієслово походить від іменника, а не іменник походить від дієслова. Для даних у групі Б ми припустили протилежне, а саме, що дієслово є основним, а іменник похідним. Подібні припущення зроблено щодо даних у групах В та Г. Нижче обґрунтуємо ці припущення, навівши можливі способи визначення спрямованості конверсії.

Передусім поглянемо на історію мови та побачимо, яке слово було першим. Наприклад, більшість мовців, мабуть, сказали б, що дієслово to crowd, швидше за все, походить від іменника crowd. Однак згідно з CED, історично дієслово to crowd було першим. У давньоанглійській мові дієслово crūdan означало «натискати, поспішати, рухати» і вперше було зафіксовано у 950 р. н.е.

Похідні слова семантично складніші, ніж основи, від яких вони походять. Якщо один компонент пари можна проаналізувати як семантично більш складний або більш залежний від іншого компонента пари, тоді ми можемо стверджувати, що залежний компонент походить від іншої форми. Для кращого розуміння розглянемо наші чотири групи прикладів, що наведені вище. Значення дієслова to armour – «to equip or cover with armour», значення іменника a curse – «the act of cursing», значення дієслова to exempt – «to make something exempt» і значення іменника roog – «roog people». У всіх чотирьох випадках другий член пари семантично складніший, ніж перший член, і в своїй інтерпретації залежить від останнього.

Аналізуючи словник релігійної лексики О.О. Азарова (Азаров, 2004), можна виділити п'ять основних моделей конверсії:

1) N → V. Цю модель розділяємо на три категорії:

– іменники зі значенням «предмет», що утворюють дієслова зі значенням «використовувати цей предмет»: *brocade* (парча) – *brocade* (прикрашати парчою), *canopy* (балдахін) – *canopy* (покривати балдахіном), *chamber* (палата) – *chamber* (забезпечувати палатою, помістити в палату), *chime* (набір дзвонів) – *chime* (передзвонювати дзвониками), *chronicle* (літопис) – *chronicle* (записувати в літопис), *copy* (копія) – *copy* (копіювати), *crowd* (корона) – *crowd* (коронувати), *fable* (переказ) – *fable* (переказувати), *hymn* (гімн, релігійна пісня) – *hymn* (виражати похвалу, співаючи гімн), *scourge* (бато́г) – *scourge* (наказувати батогом), *spear* (спис) – *spear* (проколоти списом), *stake* (кіл) – *stake* (спалювати на багатті за віру);

– іменники, які зазначають «стан, дію», утворюють дієслова, які вказують на цей стан/дію: *censure* (зневага, осудження) – *censure* (богозневажати), *circuit* (округ) – *circuit* (обійти навколо), *counsel* (порада) – *counsel* (радити, давати пораду), *decease* (смерть) – *decease* (помирати), *distress* (страждання, біда, лихо) – *distress* (спричиняти горе, засмучувати), *laud* (хвала) – *laud* (возвеличувати), *favour* (прихильність) – *favour* (ставитись прихильно), *feast* (святкування) – *feast* (святкувати), *merit* (заслуга) – *merit* (заслужувати), *ransom* (спокутування) – *ransom* (спокутувати), *reverence* (шанування) – *reverence* (шанувати), *sin* (гріх) – *sin* (грішити);

– іменники, які вказують на особу, утворюють дієслова, пов'язані з цією особою:

disciple (наставник) – *disciple* (настановлювати, навчати), *fellowship* (братство) – *fellowship* (стати членом братства), *martyr* (мученик) – *martyr* (піддаватись мученицькій смерті), *mentor* (наставник) – *mentor* (настановлювати), *minister* (пастор) – *minister* (проводити богослужіння), *sacrifice* (жертва) – *sacrifice* (жертвувати), *saint* (святий, праведник) – *saint* (вести праведне життя), *shepherd* (пастух) – *shepherd* (пасти овець).

2) **V → N.** Ця модель є значно слабшою, ніж **N → V.** Семантичні відносини в моделі **V → N** набагато простіші й менш різноманітні, ніж у моделі **N → V.** Найбільш численним є тип, в якому похідний іменник означає дію або випадок прояву того, що виражено дієсловом: *bow* (поклонятися) – *bow* (поклін), *chant* (оспіувати, співати) – *chant* (ніснеснівання), *ding* (дзвонити) – *ding* (дзвін), *interdict* (накласти інтердикт) – *interdict* (інтердикт), *lament* (горювати, оплакувати) – *lament* (скорбота), *praise* (вихвалити) – *praise* (хвала), *repose* (спочивати) – *repose* (упокій), *salute* (вітати) – *salute* (вітання).

Також виділяємо категорію, в якій похідні іменники вказують на результат: *recompense* (розпачуватись) – *recompense* (відплата), *reward* (винагороджувати) – *reward* (винагорода), *split* (розколювати) – *split* (розкол).

Простежуємо також й інші моделі конверсії з використанням прикметника.

3) **Adj → N:** *catholic* (католицький) – *catholic* (католик), *gilt* (позолочений) – *gilt* (позолота), *good* (добрий) – *good* (благо, добро), *heathen* (язичницький) – *heathen* (язичник), *monastic* (чернечий) – *monastic* (монах), *recreant* (віровідступницький) – *recreant* (віровідступник, зрадник), *reprobate* (безбожний) – *reprobate* (розпусник).

4) **N → Adj.** У цій моделі похідний прикметник виконує описову функцію, пов'язану з іменником: *Bible* (Біблія) – *bible* (біблійний), *bissextile* (рік, який має 366 днів) – *bissextile* (високосний), *calefactory* (опалювана кімната в монастирі) – *calefactory* (той, який зігріває), *cardinal* (кардинал) – *cardinal* (головний, фундаментальний), *christian* (християнин) – *christian* (християнський), *clairvoyant* (ясновидець) – *clairvoyant* (далекоглядний), *encaustic* (енкаустика) – *encaustic* (енкаустичний), *sovereign* (правитель) – *sovereign* (верховний, вищий).

5) **Adj → V:** *divine* (божественний, божий) – *divine* (пророкувати), *duplicate* (подвійний) – *duplicate* (служити дві служби

в один день), *incarnate* (уособлений) – *incarnate* (втілювати, уособлювати).

Деякі вчені розглядають субстантивзацію (перехід прикметників в іменники) як варіант конверсії. У проаналізованому словнику релігійної лексики виділяємо такі приклади цього процесу: *late-lamented* – *the late-lamented* (нокійник), *profane* – *the profane* (непосвячені), *reformed* – *the reformed* (протестанти), *religious* – *the religious* (віруючі), *righteous* – *the righteous* (праведники), *Sanctified* – *the sanctified* (освячені), *supernatural* – *the supernatural* (надприродність), *unforgettable* – *the unforgettable* (незабутні, про яких пам'ятаємо віки), *unknowable* – *the unknowable* (неосягнене, непізнане), *wicked* – *the wicked* (нечестиві, безбожні).

Г.Б. Антрушина, О.В. Афанасьєва та Н.М. Морозова стверджують, що не кожен випадок іменників-дієслів (дієслів і прикметників, прикметників і іменників та ін.) з однаковою морфемною формою є результатом конверсії. Налічується численна кількість пар (напр. *love* (n) – *love* (v), *drink* (n) – *drink* (v)), які виникли не за допомогою конверсії, але збігаються в результаті певних історичних процесів (упущення закінчення, спрощування основи), оскільки до певного часу вони мали іншу форму (Антрушина, Афанасьєва, Морозова, 2018). Тому, аналізуючи лексичні одиниці англійської мови, слід звертати увагу не тільки на семантичну та морфологічну структуру слова, а ще й розглядати їх у діакронічному аспекті.

3. Композитні моделі творення релігійної лексики

Основоскладання – один із найпродуктивніших способів творення слів. Цей процес є поєднанням двох або більше основ із можливими подальшими змінами новоутвореного композита. Складне слово – композит – розглядається лінгвістами як «самостійна граматично і семантично єдина лексична величина, яка є частиною словникового запасу мови і в реченні може виступати в ролі головного чи другорядного члена речення» (Ortner, 1991: 96). У композиційні відносини можуть вступати між собою найрізноманітніші частини мови, якщо для створення якогось складного слова є логічне обґрунтування (Наконечна, 2016: 94). Складні слова характеризуються в мовленні своєю цілісністю. Під цілісністю розуміється нероздільність, неподільність, неможливість поділу на частини й розміщення між ними інших елементів (одиниць) мови.

Семантична цілісність складного слова ґрунтується на тому, що значення складного слова часто не є простою сумою значень його частин. Слово *Sunday* (*неділя*) – день, що названий на честь бога сонця, компоненти цього слова *sun* і *day* в дослівному перекладі означають сонця день, водночас у контексті словосполучення «*a rainy Sunday*» слово *Sunday* не видається суперечливим. Це ж стосується словосполучення «*Sunday school*», що означає недільна парафіяльна школа, а не просто школа, заняття в якій відбуваються лише в неділю.

Розглядаючи фонетичний складник складних слів, простежуємо, що більшість складних іменників релігійної сфери має наголос на першому складі: *bellman* [ˈbelmən], *breastplate* [ˈbrestpleɪt], *candlestick* [ˈkændəlstɪk], *chapelman* [ˈtʃæpəl mən], *choirmaster* [ˈkwaɪəˈmɑːstər], *churchyard* [ˈtʃɜːtʃɑːrd] та ін. Проте трапляються випадки, коли обидва компоненти зберігають свої наголоси, це може бути основний і другорядний або два основних наголоси: *bedehouse* [ˈbɪdˌhaʊs], *Christmastime* [ˈkrɪsməsˌtaɪm], *cross-bearer* [ˈkrɒsˌbeərər], *lampstand* [ˈlæmpˌstænd] *miracle-worker* [ˈmɪrəkəl ˈwɜːkər], *taperer-reader* [ˈteɪpər ˈriːdər], *loving-kindness* [ˈlʌvɪŋ ˈkaɪndnɪs], *demon-possessed* [ˈdiːmənˈpɒzəst] тощо.

Структурна цілісність складних слів також є показовою для відмежування їх від словосполучень. Елементи складного слова не можуть бути переставлені іншим чином і зберігати те ж значення, тоді як для вільних чи стійких словосполучень це цілком можливо. Наприклад, вільне словосполучення *a religious man* допускає варіанти *This is a religious man* або *This man is religious*. У першому випадку зв'язок є атрибутивним, у другому – предикативним, проте речення синонімічні. Для складного слова *a poppyhead* (*a carved ornament, esp one used on the top of the end of a pew or bench in Gothic church architecture*) такі зміни неможливі (CD). Складні слова є багатоаспектними одиницями. Вони можуть бути класифіковані за різними принципами й розглядатися з різних точок зору. Крім того, складні слова часто аналізуються за граматичними моделями, тісний зв'язок із граматикою (зокрема, із синтаксисом) підкреслюється під час розподілу всіх складних слів на синтаксичні та асинтаксичні. Л. Блумфілд відносить до перших такі складні слова, в яких порядок послідовності компонентів збігається з порядком слів у синтаксичних словоспо-

лученнях (*gravestone* – могильний камінь), до других – такі складні слова, в яких компоненти перебувають у комбінаціях, неможливих для синтаксису цієї мови (*manes worship* – боготворіння померлих) (Блумфілд, 1968: 253).

З урахуванням структури компонентів складних слів ми виділяємо таку структурну класифікацію:

а) складні слова, що складаються з простих основ (*headscarf* «платок», *hell-gate* «ворота пекла», *idol-god* «ідол, кумир, (язичницький) божок»); б) складні слова, в яких один із компонентів є похідною основою (*icon-painter* «іконописець», *miracle-worker* «чудотворець», *oath breaker* «клятвонорушник»); в) складні слова, один із компонентів яких – скорочення (*TV evangelist* «телевізійний проповідник»); г) складні слова, один із компонентів яких – складна основа (*high churchman* «прихильник Високої церкви») (рис. 1).

Рисунок 1. Складні слова відповідно до структури

З точки зору способів, за допомогою яких з'єднуються компоненти, І.В. Арнольд (Арнольд, 2012) виділяє такі типи складних слів:

– слова, утворені простим складанням компонентів (нейтральний тип) у певному порядку, в якому мотивуючі слова поєднуються за синтаксичними правилами англійської мови й відповідають порядку слів у вільних поєднаннях, побудованих за правилами синтаксису: *God-seeker*, *icon-painter*, *church-robber*;

– складні слова, компоненти яких з'єднані сполучним елементом – сполучними голосними -o-, -i- або сполучною приголосною -s- (морфологічний тип): *wandsman*, *synodsmān*, *iconomania*. Цей спосіб словоскладання був розвинений у давньоанглійській, але в сучасній мові зустрічається порівняно рідко: *handicraft*, *handiwork*, *tradesman*, *crowsfeet*, *Anglo-Saxon*;

– складні слова третього типу представляють собою відокремлені синтагми, що зберегли сполучні основи службових слів: *man of prayer*, *curate-in-charge*. Такий тип словоскладання називається синтаксичним.

Залежно від того, виведені чи невиведені значення і граматичні функції складного слова з його компонентів, виділяються *ендоцентричні та екзоцентричні* складні слова. Л. Баєр (Bauer 2003: 326) до ендоцентричних відносить складні слова, які складаються з головного та залежного слова (або декількох залежних), де значення семантично головного є гіпонімом значення всієї сполуки. Значення та граматичні функції ендоцентричних складних слів виводяться з їхніх компонентів. Наприклад, модель $Adj + N = N$ є ендоцентричною, оскільки за нею утворюються складні іменники, тобто частина мови, представлена другим компонентом (рисунок 2).

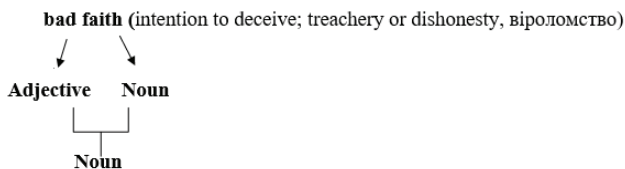

Рис. 2. Ендоцентрична модель

До ендоцентричних можна також можна віднести моделі, які ми виявили під час аналізу словника релігійної лексики: $V + N = N$, $Part I + N = N$, $Ger + N = N$, $N + N = N$. Приклади складних слів: *a store-house*, *a blessing boon*, *a hell-gate*.

До екзоцентричних складних слів відносяться слова, значення і граматичні функції яких не виводяться з їхніх компонентів. Л. Баєр (Bauer 2003: 42) стверджує, що екзоцентричні складні слова позначають те, що не є підкласом жодного з елементів у сполуці, тобто вони не є гіпонімами жодного зі своїх елементів. В екзоцентричних складних словах цікавим є те, що вони можуть використовувати неправильний маркер множини або суфікс множини *-s* у головному слові (O'Grady, 1996). Наприклад: *bottomless gulf* – первозданний хаос, значення *bottomless* – безмежний, *gulf* – залив, бухта, прірва. Модель $Participle + N = Adj$ є екзоцентричною, оскільки за нею утворюються складні прикметники, тобто частина мови, не представлена компонентами складного слова (рисунок 3).

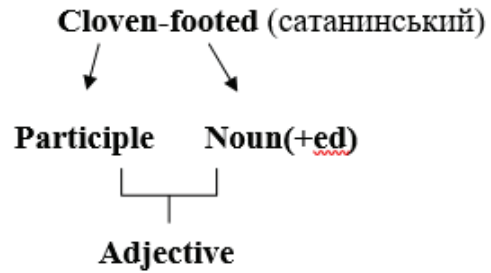

Рис. 3. Екзоцентрична модель

До екзоцентричних слід також віднести такі моделі, які ми виявили під час аналізу словника релігійної лексики: $N+Pro.=Adj$ (*evil one*), $V+Prep.=N$ (*outcome*), $Adv+Participle=Adj$ (*inlaid*).

Аналізуючи словник релігійної лексики в англійській мові, простежуємо класифікацію складних слів залежно від *типу основи*. Складні слова діляться на *власне складні та складнопохідні*. Складнопохідні слова (*angel-faced*, *dome-shaped*, *cross-shaped*) відрізняються від власне складних слів словотвірною основою, а також природою другого елемента. Двома частинами складного слова *angel-faced* є суфікс *-ed* зі значенням «having» і основа, утворена від вільного поєднання *angel face*, члени якого втрачають граматичну самостійність і скорочуються до одного компонента слова – його словотвірної основи. З іншого боку, подібні слова можна розглядати як псевдоскладні або як особливу групу похідних, оскільки вони формуються на базі вільного словосполучення, до якого приєднується суфікс.

Аналізуючи словник релігійної лексики О.О. Азарова, виокремлюємо такі продуктивні моделі словоскладання релігійної лексики в англійській мові: **Noun + Noun**: *abbeystead*, *alms(-)house*, *altarpiece*, *beadhouse*, *beggar-woman*, *bellman*, *Bible-clerk*, *bishopstool*, *bridechamber*, *candlelighter*, *chapelgoer*, *chapelman*, *churchyard*, *fortuneteller*, *goddaughter*, *gravestone*, *hymnwriter*, *loincloth*, *peacemaker*, *pewholder*, *poppyhead*, *schemamonk*, *synodsman*, *taperer-reader*, *tombstone*, *turtle-dove*, *vestryman*, *virgin-martyr*, *vowmaker*, *wandsman*, *well-doer*, *whoremonger*, *witchcraft*; **Noun + Participle**: *angel-faced*, *bell founding*, *Bible-centered*, *breadbreaking*, *camp-meeting*, *candle lighting*, *card-reading*, *cross-shaped*, *demon-possessed*, *faith healing*, *ghost-filled*, *God-fearing*, *God-given*, *God-hating*, *God-inspired*, *God-loving*, *God-pleasing*, *gold-filled*, *handreading*, *heaven-born*, *heaven-sent*, *icon-painting*, *life-giving*, *virgin-born*, *vow-breaking*, *wonder-working*; **Adjective + Noun**: *archaic character*, *bad faith*, *best man*, *Blue Monday*,

bottomless gulf, Bright Monday, canonical censure, clerical collar; daily bread, double-eagle, Old Belief, Old Catholics, righteous man, wrongdoer; Noun + Preposition + Noun: bells of gold, bird of peace, birds of the air, book of prayer, chapel of oblation, City of God, city of refuge, concert of prayer, confession of faith, curate-in-charge, man of prayer, works of mercy; Participle + Noun: blessing boon, boiling pitch, building of temples, burning charcoal, cheating device, christening dress, loving-kindness, preaching brethren, relieving officer; Pronoun + Noun: after-feast, after-life, after-world, all-chastity, all-faith, All-father, All-hallows, all-purity, all-seer; Adjective + Participle: dark sayings, evilwishing, long-suffering, right-believing, sweet-smelling.

4. Висновки

Дослідження засвідчило, що утворення релігійної лексики в англійській мові нерозривно пов'язано з процесом словотворення. Проведений аналіз дає змогу виокремити ті конверсивні та композитні моделі, які є найпродуктивнішими у творенні релігійної лексики. Конверсивна модель Noun → Verb номінує 35 лексичних одиниць релігійної тематики, а серед композитних моделей найпродуктивнішою є Noun + Noun, яка вміщує 172 лексичні одиниці. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в дослідженні інших способів творення релігійної лексики в англійській мові.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Азаров А.А. Большой англо-русский словарь религиозной лексики. Москва : Флинта: Наука, 2004. 808 с.
2. Антрушина Г.Б., Афанасьева О.В., Морозова Н.Н. Лексикология английского языка. English Lexicology : учебник и практикум. 8-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство Юрайт, 2018. 287 с.
3. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. Москва : Флинта, 2012. 376 с.
4. Блумфилд Л. Язык : монография. Москва : Прогресс, 1968. 606 с.
5. Єнікєєва С. М. Скорочення слова як механізм формотворення та словотворення в сучасній англійській мові. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2006. № 27. С. 93–96.
6. Зацний Ю.А. Про деякі тенденції в словотвірних процесах сучасної англійської мови. *Нова філологія*. 2014. № 64. С. 162–170.
7. Ментинська І.Б., Наконечна Г.В. Структурно-словотвірні особливості сучасної української комп'ютерної термінології. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 86–91.
8. Bauer L. *Introducing Linguistic Morphology*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2003 366 p.
9. Carstairs-McCarthy Andrew. *An Introduction to English Morphology: Words and Their Structure*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2002. 160 p.

10. Collins Online English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/> (дата звернення: 17.03.2021).
11. Lee D.W. *Functional Change in Early English* : Columbia University dissertation. Menasha, Wisc., 1948. 140 p.
12. O'Grady W. Language acquisition without Universal Grammar: a general nativist proposal for L2 learning. *Second Language Research. Psychology*. 1996. № 4 (12). P. 374–397.
13. Ortner L., Müller-Bollhagen E. *Deutsche Wortbildung: Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache. Substantivkomposita*. Berlin ; New York : de Gruyter, 1991. Hauptteil 4. 863 S.

REFERENCES:

1. Azarov A. A. (2004) *Azarov A. A. Bol'shoj anglo-russkij slovar' religioznoj leksiki [Comprehensive English-Russian dictionary of religious terminology]*. M.: Flinta: Nauka, 808 s.
2. Antrushina G. B., Afanas'eva O. V., Morozova N. N. (2018) *Leksikologija anglijskogo jazyka [English Lexicology] : uchebnik i praktikum 8-e izd., pererab. i dop.* Moskva : Izdatel'stvo Jurajt, 287 s.
3. Arnol'd I. V. (2012) *Leksikologija sovremennogo anglijskogo jazika [Lexicology of Modern English]*. Moskva : Flinta, 376 s.
4. Blumfeld L. (1968) *Jazyk [Language] : monografija*. M.: Progress, 606 s.
5. Zatsnyi, Yu. A. (2014). *Pro deiaki tendentsii v slovotvirnykh protsesakh suchasnoi anhliiskoi movy [On some trends in word-formation processes of contemporary English]*. *Nova filolohiia*, №64. S. 162–170
6. Yenikieieva S. M. *Skorochennia slova yak mekhanizm formotvorennia ta slovotvorennia v suchasni anhliiskii movi [Word abbreviation as a mechanism of lexis' form-modification and word-formation in Modern English]*. *Visn. Zhytomyr. derzh. un-tu im. I. Franka*. 2006. №27. S. 93–96
7. Mentynska I. B., Nakonechna H. V. *Strukturno-slovotvirni osoblyvosti suchasnoi ukrainskoi kompiuternoї terminolohii [Structural and word-forming features of modern Ukrainian computer terminology]*. *Visnyk Nats. un-tu «Lvivska politekhniky»*. «Problemy ukrainskoi terminolohii». 2016. №842. S. 86–91.
8. Bauer L. (2003) *Introducing Linguistic Morphology*. Edinburgh University Press, 366 p.
9. Carstairs-McCarthy Andrew. (2002) *An Introduction to English Morphology: Words and Their Structure*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 160 p.
10. Collins Online English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/>.
11. Lee D. W. (1948) *Functional Change in Early English* : Columbia University dissertation. Menasha, Wisc., 140 p.
12. O'Grady W. (1996) *Language acquisition without Universal Grammar: a general nativist proposal for L2 learning*. *Second Language Research. Psychology*. № 4(12). P. 374–397.
13. Ortner L., Müller-Bollhagen E. (1991) *Deutsche Wortbildung: Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache. Substantivkomposita*. Berlin; New York : de Gruyter, Hauptteil 4, 863 S.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2021.

The article was received 14 April 2021.